

куди виходили найбільше воєвничі й енергічні елементи з її правітчини, та застановляєть ся над першою звісною такою еміграцією — в середині I в. перед Христом. Ширшу розвідку про сю першу і потім другу еміграцію — при кінці I в. по Хр. заповідає він на пізнійше. Розслід цих еміграцій для роз'яснення великого гунського походу може принести дійсно велику користь.

М. Грушевський.

Др. Ив. Д. Шишмановъ — Критиченъ прѣгледъ на въпроса за произхода на Проболгаритѣ отъ езиково гледище и етимологиитѣ на името „Бѣлгаринѣ“ (Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина, кн. XVI—XVII, с. 505—753).

Простора праця д. Шишманова через більшу половину присвячена історії студій і поглядів на походження Болгарів, але подає також і короткий перегляд джерел (с. 518 і далі) та проби самостійного розв'язання питань: хто були Болгари (с. 649 і далі), і що значить їх імя (с. 686 і далі). Останнє нам може бути менше інтересна, і вивід болгарського імени від назви Волги, даний ще Енгелем, здаєть ся нам гіпотетичним і по аргументації д. Шишманова. Інтереснійша справа походження. Автор виступає тут горячим оборонцем турецько-татарського походження і складу болгарської орди (див. резюме с. 685—6). Виводи його і критика финської теорії (а особливо чувашської гіпотези Куніка й ин.) інтересні, хоч автор може й занадто перегинає палик на сей бік. В кождім разі, як то підносить сам автор, для розв'язання справи треба ще перевести ширші досліди над останками болгарського язика, як також над побутовим матеріалом. Можна надіятись також деяких роз'яснень від дослідів над найдавнішою історією Турецького племені, що тепер стає на міцний ґрунт. Сю сторону автор в своїй розвідці не заакцентував відповідно і поминув деякі інтересні вказівки дослідників старої турецької історії. Зі становища історика мушу ще відкинути як більше - менше апокріфічні аргументи про магометанський фанатизм волзьких Болгарів (на с. 681 нотка 1).

М. Грушевський.

И. Смирновъ — Очеркъ культурной исторіи южныхъ Славянъ, вып. I. Введеніе. Развѣтіе матеріальной культуры, Казань, 1900 (відб. в Ученыхъ Записок, кав. унив. 1899—1900). Дальші части — в Уч. Записках 1900 кн. IV—IX, 1902 кн. II і IV, 1903 кн. IV і VII.

Праця зачеркнена широко (де що анальоґічно до моєї Історії України); починає від передсловянської колонізації й археолоґічної культури, переходить потім до словянської міґрації, збиваючи теорію